

SĂPĂTURILE DE LA ȚIFEȘTI

(r. Panciu, reg. Galați)

PE TERASA joasă din stînga riului Putna, la distanță de aproximativ 500 m spre sud de biserica satului Oleșești, comuna Țifești, în punctul numit de localnici «la Grigorești», acolo unde se află astăzi via și pepiniera G.A.S. Țifești, pe o porțiune de teren de mai multe hectare, se găsesc la suprafața solului arabil numeroase fragmente ceramice lucrate cu mîna și la roată, aparținînd culturii Poienești (sec. III e. n.). Primele materiale arheologice au fost scoase la iveală aici încă din 1932 cu ocazia desfundării terenului spre a fi plantat cu vie. Din informațiile culese de la bătrînul Iancu Neagu din Țifești, am aflat că atunci s-a dezgropat un număr de circa 50 de vase, care conțineau cenușă, oase omenești calcinate, mărgelile de sticlă și alte obiecte mărunte de metal. Lipsa de interes față de aceste obiecte a dus la distrugerea și pierderea lor. Pentru verificarea informațiilor, începînd din 1949, N. Harțuchi a făcut mai multe cercetări de suprafață cu care ocazie a cules fragmente ceramice și vase întregi, care se află astăzi în posesia muzeului din Brăila.

În toamna anului 1958 în punctul «la Grigorești», s-au făcut arături adînci pentru amenajarea pepinierii. Cu acest prilej au fost scoase la suprafață în afară de fragmente ceramice, bucăți de chirpic ars, resturi ale unor locuințe distruse.

Între 1 și 25 iunie 1959 s-au făcut săpături de salvare în restul de așezare, care se mai păstra doar pe o fișie îngustă de teren, pe marginea terasei. Au fost săpate două șanțuri (fig. 1). Șanțul I lung de 250 m, lat de 1 m, orientat NNW—SSE, a străbătut aproape în întregime porțiunea rămasă din așezare. Șanțul II lung 35,80 m, lat de 1 m orientat VSV—ENE, a secționat aproximativ perpendicular marginea terasei.

În șanțul I s-a constatat următoarea stratigrafie: 1. între suprafața actuală și adîncimea de 0,15—0,20 m se află stratul de sol arabil de culoare neagră ce conține fragmente ceramice din sec. III, fragmente ceramice de la sfîrșitul epocii feudale (sec. XVIII—XIX) și alte resturi recente; 2. între adîncimile de 0,15—0,20 și 0,40—0,50 m se află stratul de cultură din sec. III, de culoare neagră la partea superioară, neagră-castanie la partea inferioară, conținînd fragmente ceramice, bucăți de chirpic, bucăți de zgură metalică și oase de animale; 3. pămîntul viu a fost atins la —0,40 m în jumătatea de NNW și la 0,50 m în jumătatea de SSE a șanțului. S-a constatat că stratul de cultură este extrem de sărac în jumătatea de NNW și relativ bogat în jumătatea de SSE.

În cursul săpăturii au fost observate în șanțul I trei gropi (fig. 1). Pentru urmărirea gropii nr. 1 atinsă numai parțial de șanțul I a fost deschisă o casetă dreptunghiulară cu dimensiunile 2,86×1,45 m. Groapa nr. 1 este adîncă de 2 m față de nivelul de săpare. Are fundul rotund cu diametrul de 1,70 m. La mijloc se îngustează, lărgindu-se din nou la partea superioară unde nu are un contur precis. Groapa a avut inițial forma obișnuită a gropilor de bucate, strîmtă la gură și largă la fund. Cu vremea pereții părții superioare s-au prăbușit în interiorul gropii. Spre fund pereții își păstrează forma inițială. Pentru mai multă rezistență și împotriva umidității groapa a fost arsă. Pe anumite

porțiuni se mai păstrează un strat de pământ înroșit de foc. În groapă s-au găsit fragmente ceramice din sec. III lucrute cu mina și cu roata, bucăți de chirpic, bucăți de zgură metalică și oase de animale. Groapa a servit la început pentru depozitare de cereale, fiind apoi umplută cu gunoi. Groapa nr. 2 (fig. 1) era rotundă, de mici dimensiuni și conținea numeroase fragmente ceramice din sec. III. Groapa nr. 3 era mai mare și de formă neregulată. În umplutura sa, s-au găsit câteva fragmente ceramice din sec. III. Nu s-a putut preciza folosința acestor gropi. În afară de cele arătate șanțul I a întâlnit câteva tranșee folosite în timpul primului război mondial.

În șanțul II stratigrafia este la fel cu aceea din jumătatea de SSE a șanțului I. La extremitatea sa dinspre marginea terasei a fost întâlnită groapa unui bordei din sec. XVIII sau XIX.

Având în vedere că săparea celor două șanțuri, cu excepția precizării stratigrafiei așezării, nu ne-a dat rezultate mai importante, am săpat trei casete (notate A, B și C; vezi fig. 1) în suprafața desfundată și anume în punctele unde plugul a scos la suprafață bucăți de chirpic ars. În caseta A au fost dezvelite resturile unui cuptor de ars vase.

Partea superioară a cuptorului a fost distrusă de fierul plugului, care a pătruns pînă la circa 0,50 m adîncime. Partea inferioară (focarul) situată la adîncimea de 1,2 m față de nivelul actual al solului, era bine păstrată. Avea forma circulară cu diametrul de 1,68 m, fiind despărțită în două printr-un perete median (fig. 2). Suprafața

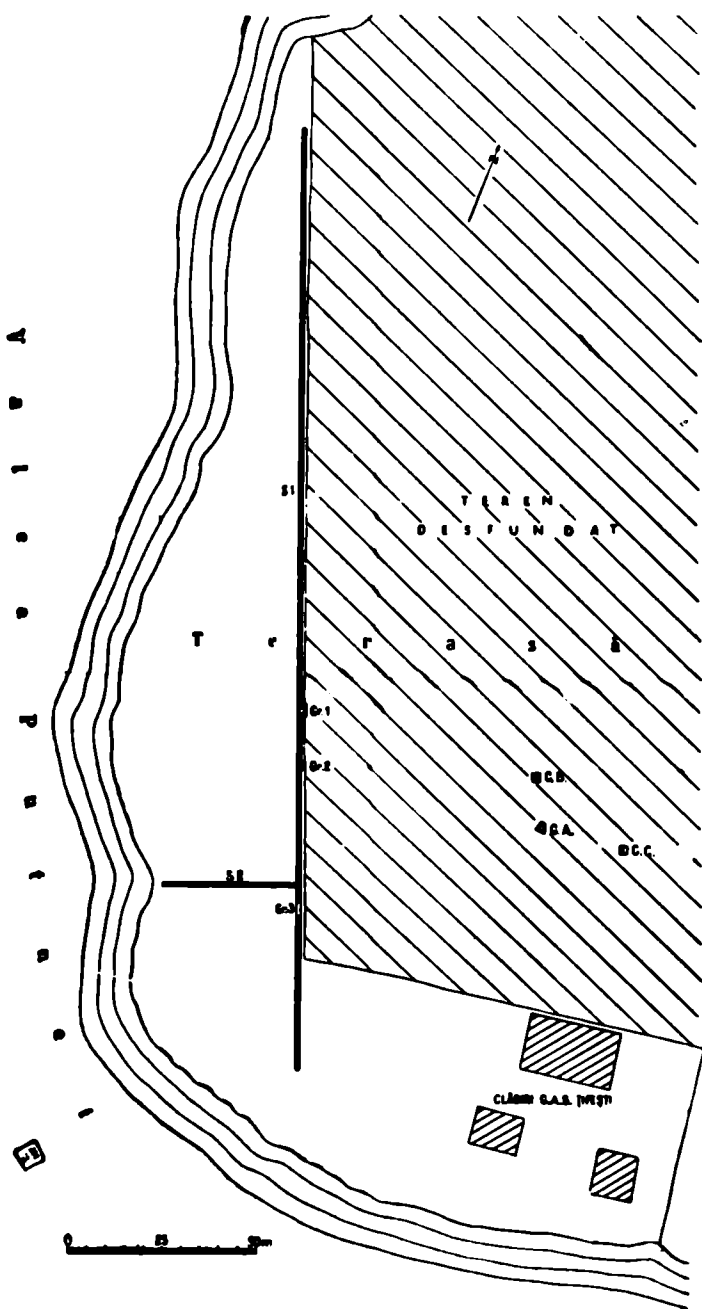

Fig. 1. — Țițești. Planul săpăturilor făcute în așezarea din sec. III e.n. din punctul «la Grigorești».

era puternic arsă, de culoare cărămizie. Placa perforată, care separă focarul de camera de ardere a vaselor, s-a găsit în stare fragmentară prăbușită în focar. În fața cuptorului se afla groapa fochistului, care comunica cu focarul prin două guri. Fundul gropii fochistului se afla cu 0,95 m mai jos decât focarul cuptorului. În această groapă s-au găsit

foarte multe fragmente de vase din sec. III și oase de animale, ceea ce arată că după dezafectarea cuptorului groapa a fost umplută cu gunoi.

În caseta B (fig. 1) a fost urmărită o groapă aproximativ cilindrică cu diametrul de 1,30 m și adâncimea de 1,40 m măsurată de la suprafața actuală. Deoarece stratul de

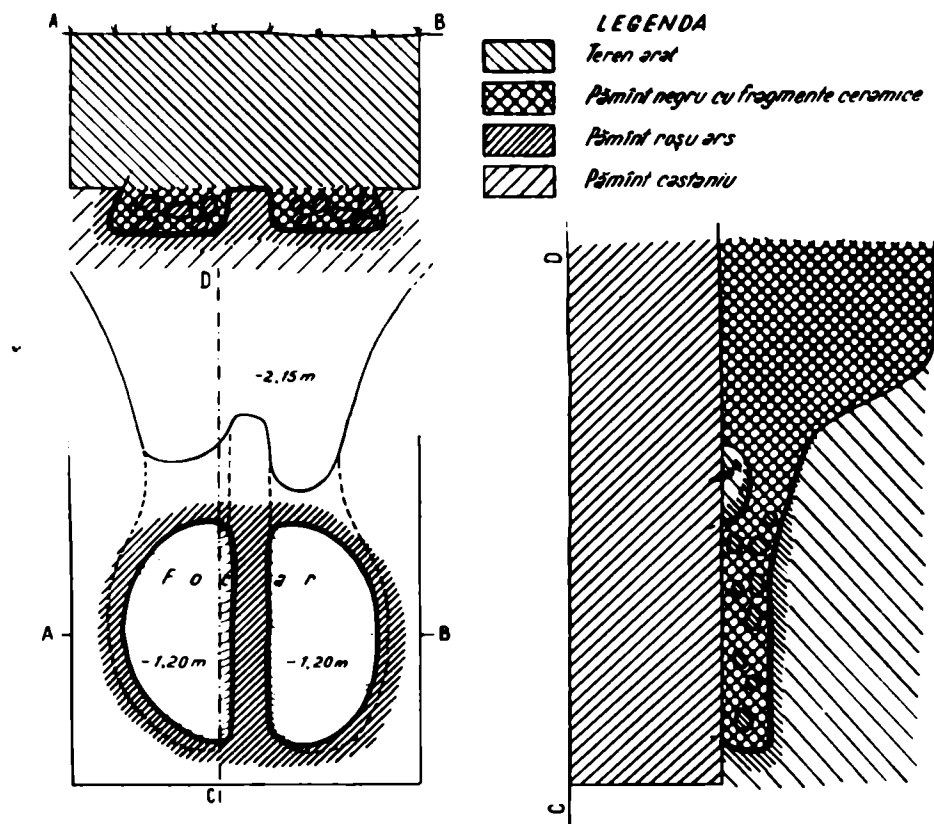

Fig. 2. — Țifești. Planul și secțiunile cuptorului de ars vase, sec. III.

cultură a fost în întregime răvășit de plug nu s-a putut vedea nivelul de la care a fost săpată groapa. În groapă s-au găsit fragmente ceramice din sec. III și foarte multe bucăți de chirpic ars. Nu știm care a fost folosința gropii. Se remarcă faptul că pereții nu erau arși. Gropi asemănătoare ca formă și dimensiuni, cu pereții nearși am mai întâlnit în așezarea geto-dacică de la București din curtea Arhivelor Statului. O altă groapă conținând fragmente de vase din sec. III, a fost urmărită parțial în caseta C.

Prin cercetări de suprafață s-a putut preciza că așezarea se întinde cu încă circa 200 m spre nord de zona cercetată de noi prin săpături, în direcția bisericii satului Oleșești. În terenul desfundat au fost adunate numeroase fragmente ceramice din sec. III. În lățime așezarea avea circa 300 m de la marginea actuală a terasei. Necropola se afla spre sud-est de așezare, pe suprafața plantată astăzi cu vie.

Ceramica găsită în așezare prin cercetările de suprafață și prin săpături se împarte în trei categorii: a) ceramică grosolană lucrată cu mâna, b) ceramică roșie sau cenușie lucrată la roată din pastă fină și c) ceramică romană de import.

a) Ceramica grosolană este lucrată dintr-o pastă de calitate inferioară amestecată cu cioburi pisate și mai rar cu pietricele, are culoarea cenușiu-cărămizie cu nuanțe spre negru-cenușiu sau galben-cărămiziu. Majoritatea vaselor din această categorie au formă

de borcane înalte cu profil ușor bombat, buza răsfrântă în afară și fundul plat (fig. 4). Vasele sînt ornamentate cu briuri alveolare sau cu simple dungi reliefate, care încing zona diametrului maxim. Mai rar apare ornamentul format din linii incizate «în val». Buza unui vas este ornamentată cu alveole.

Fig. 3. Țifești. Vase descoperite în așezarea din sec. III. 1-3, ceramică cenușie lucrată la roată; 4, ceașcă dacică lucrată cu mina.

În afară de vasele în formă de borcan, în această categorie ceramică se încadrează și ceștile-afumători de formă tronconică cu o toartă. Suprafața lor este netedă sau ornamentată cu benzi în relief crestate și dispuse oblic sau cu pastile de lut aplicate (fig. 3 4).

b) A doua categorie ceramică, care este și predominantă din punct de vedere cantitativ, este lucrată la roată din pastă fină, compactă, arsă uniform, de culoare cenușie sau roșie. Cele mai frecvente forme sînt:

1. amfore cu torți late, gîtul scurt, buza îngroșată și fundul inelar (fig. 3 1).

2. vase «fructiere» cu picior.

3. castroane largi cu buza îngroșată sau lățită în afară și fund inelar.

4. căni cu o toartă, gîtul înalt, corpul bombat și fundul inelar (fig. 3 2,3).

5. capace cu mințer scurt, cilindric.

În general aceste vase sînt neornamentate avînd suprafața bine lustruită. Unele exemplare au ca decor benzi de linii paralele, zig-zaguri sau linii în formă de ramură de brad realizate prin lustruire. Descoperirea cuptorului de ars vase dovedește că ceramica fină, cenușie și roșie era lucrată pe loc.

c) Pentru a treia categorie menționăm descoperirea în așezare a citorva fragmente de amfore cu culoare galben-roz, lucrate din lut amestecat cu nisip fin. Au gîtul înalt, strîmt, cilindric, buza îngroșată în afară și două torți lungi.

Ceramica descoperită în așezarea de la Țifești aparține culturii de tip Poienești, care a fost datată în sec. III și a fost atribuită carpilor. Această cultură a fost cunoscută pînă acum numai din descoperirile făcute în cimitire¹ (Vîrtișcoi, Poienești, Pădureni, Gabăra). Vasele din așezarea de la Țifești sînt asemănătoare cu acelea din cimitirele

¹ Vîrtișcoi: Grigore Anitescu, *Antichități de la stațiunea Vîrtișcoi*, în *A.Arh.* 3, 1929, p. 14-21; I. L. Neagu, *Stațiunea barbară de la Vîrtișcoi*, în *A.Arh.* 5-6, 1930, p. 45-51; O. Tafrali, *ibidem*, 9-10, 1933-1934, p. 54. Poienești: Radu Vulpe, *Săpăturile de la Poienești*, în *Materiale*, I, 1953,

p. 213-506. Pădureni: Sebastian Morintz și Gh. Bichir, *Săpăturile de la Pădureni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 487-493. Gabăra: Iulian Antonescu, *Săpăturile de la Gabăra-Porcesti*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 473-483.

menționate. Ținem să precizăm că în ceramica acestor cimitire există și unele deosebiri. Ceramica de la Țifești se aseamănă în special cu ceramica din cimitirele de la Virtușcoi și Pădureni. Trebuie subliniată constatarea că în așezare varietatea de forme este mai mare decât în cimitire. De asemenea cantitatea de ceramică lucrată cu mîna în raport cu aceea lucrată la roată este mai mare în așezarea de la Țifești decât în cimitire, deși toate aparțin aceleiași culturi. Ceramica culturii Poienești păstrează elementele caracteristice ale ceramicii dacice, fapt care ne permite să considerăm cultura Poienești un stadiu avansat al culturii dacice propriu-zise dezvoltată pe baza Latène-ului geto-dacic. Așezarea de la Țifești datează din sec. III, datare bazată pe asemănarea ceramicii găsită aici cu aceea din cimitirele Poienești, care pe baza a numeroase fibule au fost datate în sec. III.

Marea cantitate de zgură metalică descoperită în așezare ne arată în mod clar că metalurgia constituia o ramură importantă în economia carpilor. Măiestria cu care era lucrată ceramica fină lucrată la roată ilustrează un nivel tehnic avansat și un remarcabil simț estetic.

Între preocupările de bază ale carpilor era creșterea vitelor, după cum ne arată mulțimea oaselor de animale găsite în stratul de cultură și mai ales în gropi. În privința agriculturii, care desigur a fost practică, nu avem, deocamdată, nici un indiciu.

Avînd în vedere atît întinderea cît și grosimea stratului de cultură, așezarea de la Țifești se aseamănă cu așezarea dacică de la Chilia (r. Vedea, reg. Pitești) unde cercetările din 1958 și 1959 au dat la iveală un nou aspect cultural dacic din sec. III e.n. format sub înrîurirea culturii romane.

Cercetările efectuate în ultimii ani în Moldova au sporit simțitor informațiile de ordin arheologic privind cultura dacilor liberi din sec. III. Pentru a avea o imagine mai amplă asupra vieții carpilor este necesară intensificarea cercetărilor în așezări.

SEBASTIAN MORINTZ și N. HARTUCHI

РАСКОПКИ В ЦИФЕШТИ

РЕЗЮМЕ

В 1959 г. были произведены раскопки дакийского поселения, расположенного на территории села Цифешти, на левом берегу реки Путна в пункте «ла Григорешти». Это первое археологически исследованное поселение свободных даков (карпов), населявших Молдову в III в.н.э. Раскопки выявили гончарную печь, яму для продуктов и богатый керамический материал.

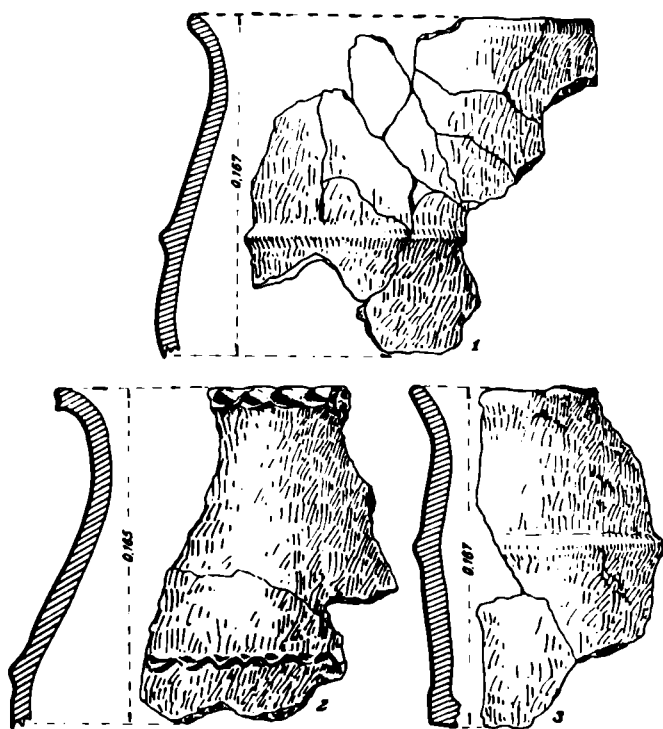

Fig. 4. — Țifești. Fragmente de vase lucrate cu mîna din pastă grosolană.

Очаг гончарной печи, частично разрушенной сельскохозяйственными работами, имеет форму круга (диаметром в 1,68 м) и разделен на две части средней стеной. На нее опирается плита с отверстиями. Стены верхней камеры, в которую помещали сосуды, обвалились в очаг.

У хозяйственной ямы, широкой на дне и узкой сверху, стены обожжены для большей прочности и защиты от сырости. Такие ямы известны в дакийских поселениях латенской эпохи.

Найденная на поселении керамика разделяется на три категории: а) сосуды из грубого теста, сработанные вручную; б) сосуды из тонкого теста, сработанные вручную; в) привозные римские амфоры. Первые две категории продолжают в более развитой форме традиции дакийской латенской керамики.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Цифешти. План раскопок стоянки III в. н.э. в пункте «ла Григорешти».

Рис. 2. — Цифешти. План и разрезы гончарной печи III в.

Рис. 3. — Цифешти. Сосуды, найденные на стоянке III в.: 1—3, серая керамика, сработанная на гончарном круге; 4, дакийская чаша, сработанная вручную.

Рис. 4. — Цифешти. Черепки керамики из грубого теста, сработанной вручную.

LES FOUILLES DE ȚIFEȘTI

RÉSUMÉ

En 1959, des fouilles ont été faites dans la station dace emplantée sur le territoire de la commune de Țifești, sur la rive gauche de la Putna, au lieu dit « la Grigorești ». Il s'agit d'une station des Daces libres de Moldavie (les Carpes) datant du IIIe siècle de n.è., la première qui ait fait l'objet de fouilles jusqu'à ce jour. Les fouilles ont mis au jour un four de poterie, une fosse à céréales et un riche inventaire céramique.

Le four de poterie, en partie détruit par les travaux agricoles, est pourvu d'un foyer circulaire de 1^m68 de diamètre, divisé en deux par une cloison médiane, qui supportait une plaque à perforations. Les parois de la pièce supérieure, destinée à recevoir les vases lors de la cuisson, se sont écroulées sur le foyer.

La fosse à céréales est plus large à la base qu'à l'ouverture; pour leur donner plus de résistance et les préserver de l'humidité, ses parois ont été calcinées. Des fosses à provisions de ce type ont déjà été signalées dans les établissements daces de l'époque La Tène.

La céramique comprend trois catégories: a) des vases faits à la main en une pâte grossière; b) des vases façonnés au tour en une pâte fine; c) des amphores romaines d'importation. Les deux premières catégories représentent la continuation, par des formes évoluées, de la céramique dace de l'époque La Tène.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Țifești. Plan des fouilles faites dans l'établissement du IIIe siècle de n.è. au lieu dit « la Grigorești ».

Fig. 2. — Țifești. Plan et coupes du four de poterie, IIIe siècle.

Fig. 3. — Țifești. Vases découverts dans l'établissement du IIIe siècle. 1—3, céramique grise façonnée au tour; 4, tasse dace faite à la main.

Fig. 4. — Țifești. Fragments de vases faits à la main en une pâte grossière.